

Girdapdaky gelin

Category: Jemgyýetçilik tankydy, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Girdapdaky gelin GIRDAPDAKY GELIN

Şu makalany ýazmak niýetim ýokdy. Ýöne şol gelniň, onda-da iki çaganyň enesiniň ikinji gezek gelmegi meni galama ýapysmaga mejbur etdi. Boýun almagymyz gerek, biziň aramyzda heniz sowet döwründen alan terbiýämiziň täsirinden çykyp bilmeýänlerimiziň barlygy hakykat. Ýogsam şol gelin ilkinji gezek gelende öz durmuşynda bolup geçýän ýagdaýy bassyr-ýussursyz gürrüň beripdi. Şonda bize – žurnalistlere igenipdem. Sebäbi, onuň aýdyşy ýaly, metbugatda ahlak temasyna degişli çykyşlarda köplenç aýal maşgalalar günäkärlenilýär. Negada bir arak içip, ilden çykyp ýören barada ýazylaýmasa, köplenç şol temadaky çykyşlarymyzyň baş gahrymanlary aýal-gyzlar. Dogrudanam, ahlak bozuklykda olary tankytlama kemini goýamzok. Ýöne welin bozuklygyň döremeginiň düýp sebäpleri barada eger-eger agzamaýas. Ýaş maşgalalaryň dargamagynda köplenç aýal-gyzlar günäkär bolup çykaýýardy. Soň-soňlar aýal-gyzlaryň alyp-satarlyk bilen meşgul bolýandygyny, köp wagtlaryny maşgala ojagyndan alysdan, gaýry döwletlerde geçirýändigini, daşary ýurtlarda zatdyr pul üçin tenini satyp ýörenleriniňem

bardygyny dile getirmäge başladyk. Biz şonda hamala erkek kişiler aýallary uzak sapara ugradyp, özleri öýüň keşigini çekýän ýaly suratlandyrjak bolduk.

Ýöne şol gelniň maňa ýazmagy teklipe eden zady başgady. Ol turuwbaşdan özüniň adyny ýazmazlygymy, berjek gürrüňiniň türkmen aýal-gyzlaryna peýdasynyň ýetse-ýetip, zyýanynyň ýetmejegini aýtdy. Soňra ol özüniň metbugatda ahlak temasyna degişli edilýän çykyşlary uly gyzyklanma bilen yzarlaýandygyny, özüniň meniň ýanyma gelmegine žurnalist Amanbibi Muhammedowanyň bir makalasynyň sebäp bolandygyny gürrüň berdi. Geliň, gowusy, menem onuň gürrüňlerini size ýetireýin:

– Men çeper eserleri köp okaýaryn. Öýde ýüregimiň gysan wagty ähli derdimi şolar bilen paýlaşýaryn. Şeýle ýagdaýlaram indi 17 ýyldan agarak wagt bári gaýtalanyp dur. Men size ähli zady – özümiň düşen ýagdaýymy bolşy-bolşy ýaly aýtmakçy. Ilçilikdir, belki, meniň bilen ykbaldaş gelinler başga-da bardyr. Özüm-ä şolaryň az dældigine ynanyan.

Durmuşda köplenç ýazylan kanunlardan çykman hereket edilýär. Ýöne ýazylmadyk kanunlaryňam kalbyňy lertzana getirýän, durmuşda bialaç goýýan, çagalaryň, ýanyoldaşyň, ene-ataň, dogan-garyndaşlaryň önünde ýüzügara edýän pursatlaram bolýar. Durmuş-da bi. Onuň şarňyldap ýatan ak ýoly hemme kişä miýesser edip duranok. Ylaýta-da, oba gyzlarynyň käbirlerine häzirki döwrüň ösüp baryan kakabaş we diýenetmezek, özdiýenli terbiýesi belli bir derejede täsir edýänem bolsa, olaryň köpüsi ene-atalarynyň aýdan-diýenlerinden çykyp bilmän durmuşyň çarkandakly ýoluna özüni atýarlar. Soňra ökünilýärem welin, arman, giç bolýar-da...

Men orta mekdepde erbet okamandym. Özdiýenlidim. Klasymyzdaky oganlaryň ýekejesem maňa habar gatyp bilen dälidir. Habar gataýsalaram men olara razy boljak dälidim. Hakykaty boýun alsam, öz deň-duş oganlaryma göwnümem ýetip duranokdy. Başarsam olaryň üstünden gülýärdim. Öýde-de öz diýenimi etdirýärdim. Ejem meni oňat görýärdi. Otursam-tursam tertipli bolmagymy, oganlar bilen bälçireşip ýörmeli dældigimi gulagyma guýýardy. Özümem okuwdan boş wagtlarym öýde haly dokaýardym. Şonuň üçinem deň-duşlarymyň geýmeýän egin-

eşiklerini geýýärdim.

Orta mekdebi gutarýançam bir oglana-da göwün bermedim. Ýogsam özümden 1-2 ýaş uly oglanlaryň ikisi maňa söýgi hatyny ýazypdylar. Olaryň hatlaryny biperwaýlyk bilen ýyrtyp zyňyp goýberipdim. Mekdebi tamamladym. Ähli güýmenjän el işleri, haly-palas dokamakdy.

Ejemiň goňşy obadaky aýal dogany öýümize ýygy-ýygydan gatnaýardy. Onuň meni özüm bilen ýaşıtdaş ogluna alyp bermekçi bolýandygyny bilýärdim. Ýöne ony soňky 5-6 ýyllykda görmändim. Asyl men ony görmelidir, gürleşmelidir öýtmeýärdim. Iş gyzza-gyzza gelende men näme etjegimi bilmedim. Bir tarapdan, ejemiň dynuwsyz gulagymy gazap durmagy, ikinji tarapdan, söýgi meselesinde biparhlygym meni bipalaçlygyň girdabyna oklady. Ýene bir ýyl, ýarym ýyl garaşaýaly diýen sözlerim alga alnyp, bergä berilmedi. Şeýdibem, birek-biregi onçakly tanamasak-da, hüý-häsiýetimizi bilmesek-de, toý edildi.

Baran oglanym geplemezek, ýuwaş eken. Oba oglanlarynyň biri bilenem tirkeşenokdy. Asyl syr alşyp, syr berişýän ýoldaşy yokdy. Ertirden agşama çenli wagtyny öýde oňa-muňa güýmenip geçirýärdi. Köplenjem törde içini hümleder ýatardy. Goşundan golaýda boşap gelensoň, hiç ýerde işlänokdam. Bu zatlary menden närazy bolup edenokdy, maňa gaty-gaýrym sözem diýenokdy. Onuň asyl tebigaty şeýledi.

Men beýle tukatlyga öwrenişmeýärdim. Men degişmäni, gülüşmäni halaýardym. Emma adamym meniň bilen-ä däl, eýsem, ene-atasy, doganlary bilenem göwün açysyp gürleşmeýärdi. Goňşy-golamlar bilen barşyp-gelişmek bu maşgala ýatdy. Men gaýyn öýümden, adamymdan sowap ugradym. Bu öýe gelin bolup gelenime içim ýanyp aglaýardym.

Gaýyn öýümde ýarym ýylam ýaşap bilmedim. Bir gün öýümize gelip, ähli gaharymy ejemden çykardym. Gygyrdym, agladym, asyl diýmesiz zatlaram diýdim. Ýöne ene – ene bolýar-da. Ol meni köşeşdirdi. On gün ýaly bolanymdan soň ýene yzyma – gaýynlaryma alyp gaýtdy. Ejemiň gaýnenem bilen näme gürrüň edendigini bilenok, ýöne şondan soň biziň öýümüzizi aýyrdylar. Emma ýagdaý üýtgemedi. Ikiçäk wagtymyz şunça gepletjek, gürrüňe goşuldyrjak bolýardym welin bolanokdy. Diňe soran

zadyňa "Hawa" ýa-da "Ýok" diýip jogap berýärdi. Gurluşyk guramalarynyň birinde işläňsoň, aýlyk gazanjam erbet däldi. Çilim çekmänsoň, arak içmänsoň aýlygynyň başyny bozman getirip berýärdi.

Ilkinji çagamyz dünýä inensoňam indi ile goşular, öýümüz alaýaz bolar diýen umydym puç boldy. Öýe dogan-garyndaşlary myhmançylyga gelse-de, olar bilen onçakly gürleşip baranokdy. Onsoň özüm oda galýardym. Olar göwünlerine hiç zat getirmesin diýip, özüm gürrüňe goşulmaly bolýardym. Şonda-da adamym maňa gaty-gaýrym söz aýtmazdy.

Ikinji çagamyz dünýä inensoňam, ýagdaý üýtgemedi. Bu ýagdaý meniň halys degnama degdi. Islendik meselede biziň häsiýetimiz deň gelmeýärdi. Biz durmuş ummanynda deň ýüzüp biljek däldik. Şonuň üçinem nikamyzy bozmagy ýüregime düwdüm. Muňa onuň özem, ene-atalarymyzan kes-kelläm garşy çykdylar. Şonda-da men öz diýenimi tutdum oturdym.

Bizi halk sudy aýrylyşdyrmady. Sebäbi aýrylyşmaga sebäp ýok diýen netijä gelindi. Bir gün suduň jaýyndan çykyp gelýärkäm, maňa ilkinji gezek söýgi hatyny ýazan oglana gabat geläýdim. Ol bir edaranyň ýolbaşçysydy. Ol meniň ýagdaýyma juda gynandy we hereketlerimiň nädogrudygyny aýdyp, köşeşdirmäge çalyşdy. Özünüň üç çagasynyň, agzybir maşgalasynyň bardygyny gürrüň berdi. Mekdep ýyllarymyzy ýatlap gülüşdik, degişdik. Men şondan soň açylyşdym. Şonuň kömegi bilen adamym bilen ýene bile ýaşap başladym. Ýöne men şol oglany görmesem öýde karar tapmaýardym. Şonuň üçinem bahana bolsa-bolmasa onuň işleýän ýerine gelerdim, gürleşerdim. Her gezegem ol çagalarymyň hatyrasyna adamym bilen bile ýaşamalydygymy sargaýardy. Onuň bilen gürleşip oturan gysgajyk wagtymy gije-gündiziň galan wagtyna deň görerdim.

Ilki-ilkiler meniň ahlak taýdan bozulmak niýetim ýokdy. Dogrusyny aýtsam, ol-a maňa şeýle ederem öýdenokdy. Meniň bilen açık göwünli, bassyr-bussursyz gürrüň ederdi. Ýöne men welin, onsuz ýaşap biljek däldim, onuň maşgala binýadynyň sütünini gowşatmagam islämokdym. Ol bolsa, içiňi ýakaýyn diýen ýaly, her gezek bir gürrüň tapyp, meni güldürerdi, şähdimi açmaga çalşardy.

Bir gün onuň iş otagynda ikiçäk otyrkak özümiň maksadyna ýetip bilmändigime gahar edip agladym. Ol meniň maksadymy bilmeýärdi. Şonuň üçinem meni köşeşdirjek bolup, daşymda hozanak bolýardy. Meniň welin, agladygymça aglasym gelýärdi. Durmuşda ýeňlen adam aglamakdan başga näme etsin diýsene!...

Ol meniň elimden tutup, ýokary turuzdy. Şol wagtam meniň gözüm garaňkyrap, essim aýylyp ugrady. Ol men ýykylmaz ýaly gujaklap oturgyçda oturtady. Suw berip özüme getirdi. Şondan soň men utanç-da bolsa, özümiň onsuz ýaşap bilmejegimi aýtdym. Şeýdibem biz, kanuny är-aýal bolmasagam, ýakyn gatnaşyk edip ugradyk.

Biziň ikimizem biri-birimiziň ýagdaýymyza düşüňäris. Men-ä onsuz ýaşap bilemok. Olam meniň maşgalamyň bozulmazlygy üçin elinden gelenini edýär. Bu ýagdaýy indi 10 ýyl bäri ikimizden başga hiç kim bilenok. Asla başga adamlaryň bilmegini islämzogam. Eger biz aragatnaşygymyzy kesäýsek, onda meniň adamym bilen ýaşaşyp bilmejegime gözüm ýetýär. Öýde adamyma, çagalaryma gaşymy çytman hyzmat edýärim. Adamym meniň ahlak taýdan bozukdygymy bilenok. Onuň dymma häsiýeti bilenem öwrenişdim. Ýöne ony hiç wagt sulhum alanok. Onsoň onuň bolşuny indämogam.

Öňem aýdypdym, meniň ýaly güne düşen gelinler başga-da bardyr. Bilýän, meniň hereketlerimi ýazgarjaklar köpdür. Özüm-ä öz hereketlerimde nädogrulyk bardygyny bilemok. Men bozuklyga çagalarymy ataly ýetim goýmajak bolup ýüz urdum. Käwagtlar şu işimi indi goýaýyn diýibem pikir edýärim. Ýöne enteg-ä başaramok. Eýsem, men näme etmeli? Kim ahlak bozuklygyny meslikden etse, kim mejburylykdan edýär...

Ine, ahlak temasy barada ýazanyňyzda, şular ýaly zatlary hem aýdyňlaşdyryp, meseläniň düýp özenine göz ýetirip ýazyň...

Gelin dymdy. Ol indi menden jogaba garaşýardy. Onsoň men oňa ýaşynyň ulalyşyp barýandygyny, nädogry hereketleriniň bu gün bolmasa, ertir üstüniň açylaýmagynyň mümkindigini, bu ýagdaýyň çagalarynyň, ene-atasynyň yüzlerini ýere saljakdygyny aýtdym. Ol aýdanlarymy birbada makullasa-da, soň ylalaşmady. Eýsem, men oňa başga näme jogap berip bilerdim...

Gurbanberdi GOÝUNLYÝEW.

* * *

• **Redaksiýadan kelim agyz:**

Makalany okanlaryň hiç birem biperwaý galmasa gerek. Sebäbi munda döwrümüziziň orta çykaran iň derwaýys, iň wajyp meselelerimiziň biri bolan adam ahlagy, ojak abatlygy barada söhbet açylýar. Makalanyň "Girdapdaky gelin" atlandyrylmagy asla ýöne ýerden däl. Ýassykdaşyna, çagalaryna biwepalyk eden gelin sözüň doly manysynda hapalygyň batgasyna çümüpdür. Ol urunýar, töwerekden her bolar-bolmazyň lakgyldysydyr ýepbeklemesini däl-de, hoş söz isleýär, delalat isleýär.

Iki çaganyň enesiniň ters ýola düşmegine näme sebäp bolduka? Ol özünde müýn bardyr öýdenok. Gaýtam, bar günäni ýassykdaşyndan gözleýär, ýogsam bolmasa ol dymma görgüli öý ýykyp ýören jelepleriň yzyna düşüp ýören biri däl, "ikinci" diýip entäp, öýünden ýaban ýatyp ýören däl, ýanyoldaşyny urup-sögüp, azaram bermeýän eken... Hawa, dogry, ol aşa dymma, köpçülige goşulmaýan, öz mährem aýaly bilenem degşip-gülüşmeýän garasöýmez biri. Ynsan söýgä, mähir-muhabbete mätäç. Şol ýok ýerinde bagtly durmuş yok. Ýöne bärde başga zat bar: iki sany göz monjugy ýaly çaganyň geljekki ykballary nähili bolarka? Abat ojakda ibaly terbiýe almadyk çagalardan abat adamlar çykarmyka?

Hawa, alçak, şahandaz gelin söýgi, mähir-muhabbet küýsäpdür... Ýöne onuň: "Klasymyzdaky oğlanlaryň ýekejesem maňa habar gatyp bilen däldir. Habar gataýsalaram men olara razy boljak däldim. Hakykaty boýun alsam, öz deň-duş oğlanlaryma göwnümem ýetip duranokdy. Başarsam olaryň üstünden gülýärdim" diýen sözlerine gulak gabartsaň-a, hiç kimi-de gönendirmejek ýaly. Sebäbi onda diňe özüni söýmek häsiýeti bar. Şeýle adamlar bolsa adatça özgeleri söýüp, olara mähir eçilip bilmeýärler, olar ýalylar egoist bolýar. Eger adamsy onuň aýdyşy ýaly dymma häsiýetli biri bolup çykmasa, onda näderdikä? Belkäm, eýderdi-beýderdi, onuň jylawyny öz eline alardy we köpümüziziň aýdýan "heleýgulysyny" ýasardy. Galyberse-de, ol öz tekepirligi

zerarly durmuşda isläni bolmansoň, özgäniň gujagyna girýär. Üns berseňiz, bu ýerde durmuş öz akymyna garşy gideni yzyny tapmaz ýaly özüniň başga bir akymyna gark edip goýberýär, tap onsoň yzyňy tapybilseň... Megerem, ol gelin öz obasyndaky deň-duş oglanlaryna göwnüýetmezçilik etmän, tanap-bilip ýören oglanlarynyň birine durmuşa çykan bolsa, beýle bolmasa bolmazdam... Megerem, megerem, megerem...

Häzir hernäçe jemgyýetimiziň ahlagynyň pesliginden zeýrensegem, ýaramaz gylyk-häsiýetli adamlar halanyp barlanok. Ogry-jümrüligi, parahorlugy, aldawçylygy, zynahorlugy, jelepçiligi we ş.m ýaramaz gylyk-häsiýetleri pişe edinen adamlary, dogrusy, jemgyýetimiz göterenok. Olaryň gelejegi nazarlap barýan zanny halal türkmen halkymyzyň arasynda ýetjek menzili-de ýok. Biz "pylany eýle eken, pysmydan beýle eken" diýip, gury gep-gybat edip ýörmän, ahlak jemgyýetini döretmek pikirinden, hapysalykdan saplanmak maksadyndan ugur almaly. Munuň üçin bolsa, göreşi – hemme zady öz maşgalamyzyň içinden başlamaly...

«Balkan» gazetiniň redaksiýasy akyl satmakdan daşda. Biz G.Goýunlyýewiň "Girdapdaky gelin" makalasyny okyjylarymyza hödürlemek bilen, belki, ýaramaz ýola düşmäge meýil edýänleriň arasynda, eger saý-sebäp bilen şu saýty okaýanlary bar bolsa, azajyk oýlanarlar diýen pikirden ugur aldyk. Sebäbi ahyrky netijede her bir zat diňe adamyň özüne bagly. Arassa jemgyýeti arassa adamlardan ybarat halk döredýär. Ine, şu hakykat her birimiziň ýadymyzda bolsa ýagşy. Jemgyýetçilik tankydy